

CANELOBRE

TARDOR 2002 • REVISTA DE L'INSTITUT ALACANTÍ DE CULTURA "JUAN GIL-ALBERT" • NUM. 47 • 21 €

VIURE EN VALENCIÀ A ALACANT

JORDI COLOMINA I CASTANYER
BRAULI MONTOYA ABAD
ANTONI MAS I MIRALLES
GRÀCIA JIMÉNEZ TIRADO
JORDI VAYÀ I OLCINA
ANNA R. SERRANO I CATALINA
JOAQUIM E. VICTORIANO I LAVINYA
JOAN CARLES MARTÍ I CASANOVA
VICENT BROTONS RICO
TUDI TORRÓ FERRERO
ENRIC PELLÍN I CATALÀ
CARLES SEGURA I LLOPES
JOSEP FORCADELL SAPORT
JOSEP MARTINES PERES
JOAN IVARS I CERVERA
VICENT BELTRAN I CALVO
ANNA ESTEVE GUILLÉN
JULI MARTÍNEZ-AMORÓS
XIMO ESPINÓS FELIPE
JOSEP M. BALDAQUÍ ESCANDELL
VICENT BROTONS RICO
JOAN BORJA I SANZ
GABRIEL SANSANO I BELSO
TOMÀS MESTRE I DAMIÀ
JOSEP LLUÍS MARTOS SÁNCHEZ
EZEQUIEL MOLTÓ I SEGUÍ
MIKEL L. FORCADA ZUBIZARRETA
JOSEP M. MARTÍNEZ POLO
TRINI MORA ILLÁN

INSTITUT ALACANTÍ DE CULTURA **JUAN GIL-ALBERT**
DIPUTACIÓ PROVINCIAL D'ALACANT

"CANELOBRE" ÉS UNA PUBLICACIÓ DE
L'INSTITUT ALACANTÍ DE CULTURA "JUAN GIL-ALBERT",
ORGANISME AUTÒNOM DE LA
DIPUTACIÓ PROVINCIAL D'ALACANT

Número 47
Tardor 2002
21 €

Depòsit Legal: A. 227-1984
I.S.S.N. 0213-0467

CANELOBRE

DIRECTOR:
JORGE A. SOLER DÍAZ

SECRETÀRIA:
CARMEN MARIMÓN LLORCA

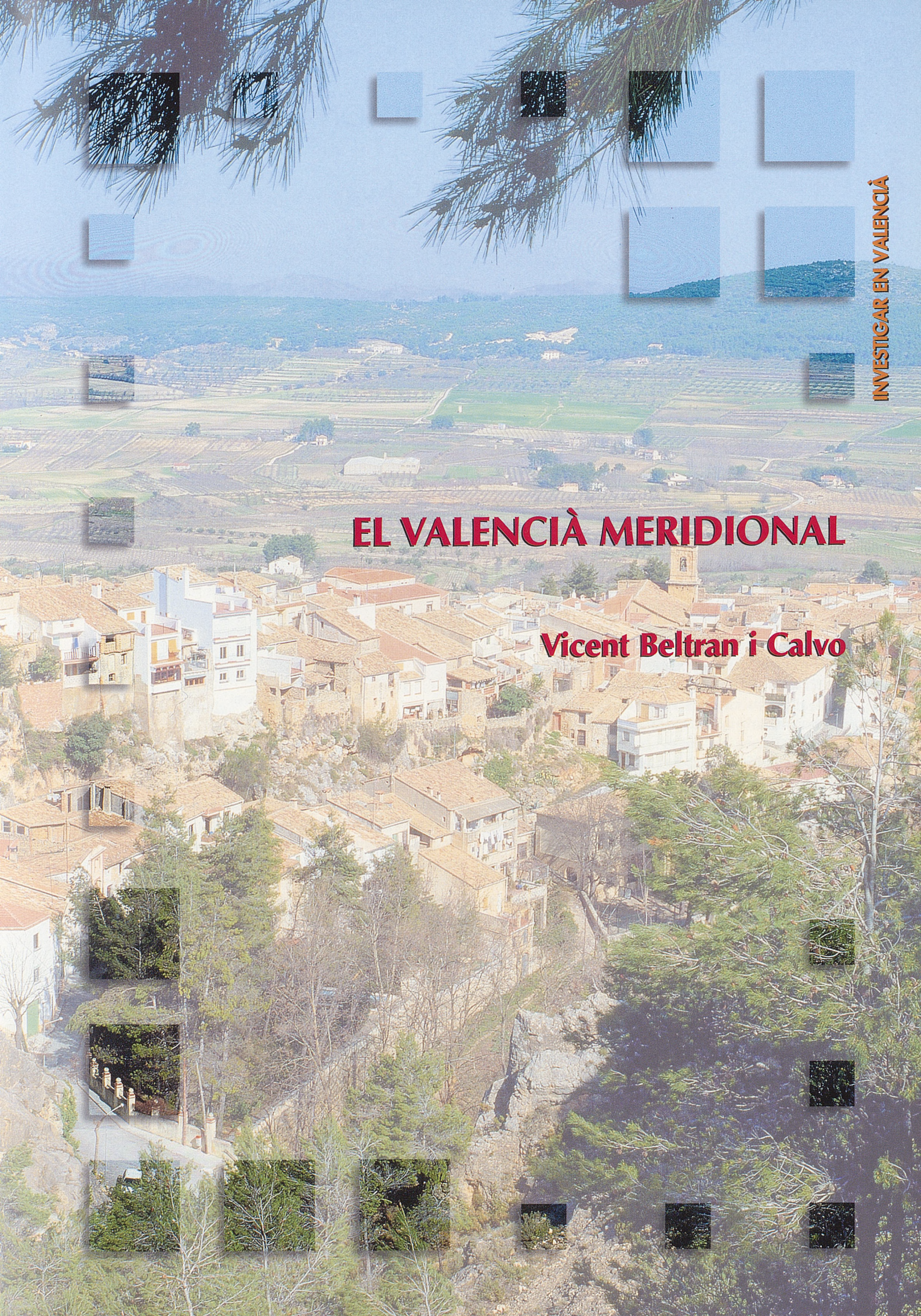
CONSELL ASSESSOR:
CAYETANO MAS GALVAÑ
ROSA Mª CASTELLS GONZÁLEZ
ROSA MONZÓ SEVA
JORDI COLOMINA I CASTANYER
JOSÉ PAYÁ BERNABÉ
JOSÉ MANUEL PONS AGUILAR
ÁNGEL LUIS PRIETO DE PAULA

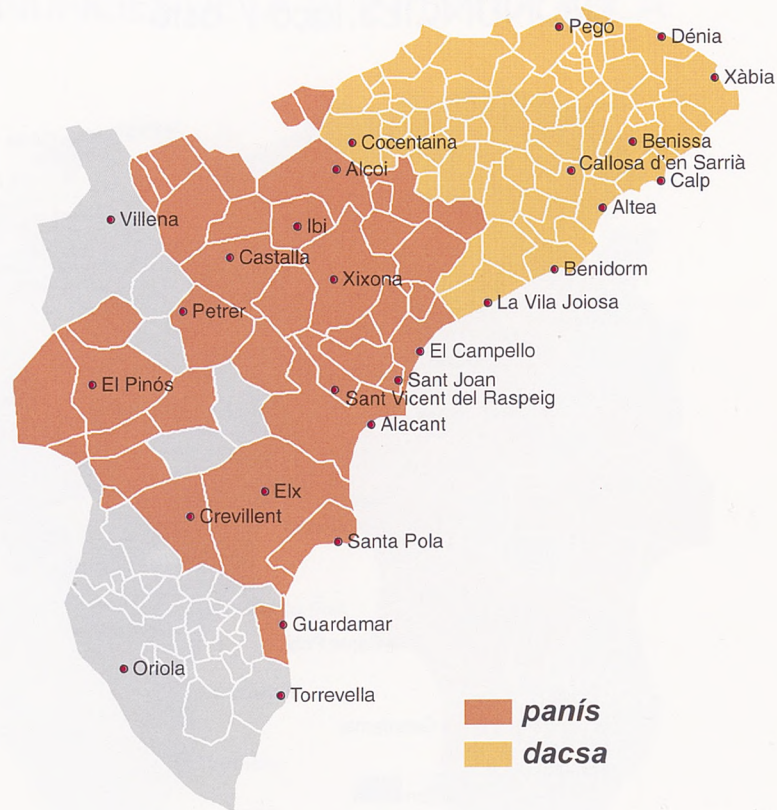
DISSENY:
LLORENÇ PIZÀ
JOSÉ PIQUERAS

El present número de Canelobre, titulat
VIURE EN VALENCIÀ A ALACANT
ha sigut coordinat per
Jordi Colomina i Castanyer

EL VALENCIÀ MERIDIONAL

Vicent Beltran i Calvo

Mapa extret de l'ALVA de Josep Tormo

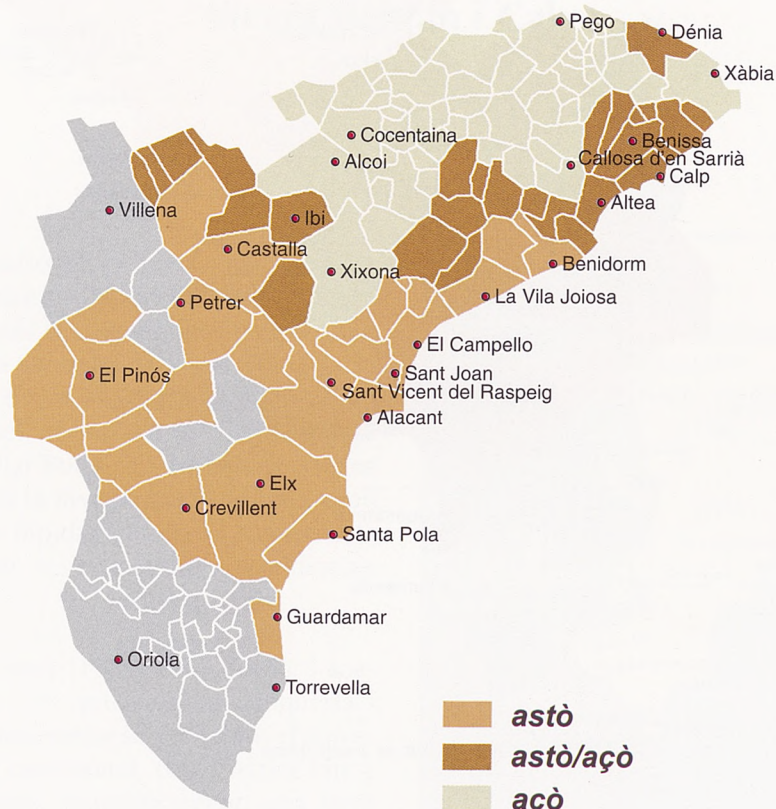
ment al Regne de València l'any 1304, amb la sentència de Torrella.

Amb tot, no podem pretendre que aquesta "ratlla" que marcà fronteres durant tan poc temps i fa tant de segle tinga repercussions en la diferenciació dialectal actual; no obstant això, diversos factors com ara l'oposició quasi precisa del pla al sud i la muntanya al nord, a més de causes demogràfiques determinants —major immigració castellana a les darreres dècades a la zona meridional— fan que realment es pugui parlar de dues zones lingüístiques, tal i com assenyala J. Colomina (1985a). Ara bé, la majoria de les característiques que aquest autor considera genèricament com a alacantines són més aïna pròpies de les Valls del Vinalopó i del Baix Vinalopó (C. Segura 1996 i 1998). Es tracta d'una major pèrdua de la *-d-* intervocàlica (*neboa*, *nal*, *cony*, *roa*, *feria*, etc.), de pronúncies del tipus [e]scola i [e]mbrutar, de la utilització de l'adverbi de lloc *aquí*, del demostratiu neutre *astò*, de castellanismes lèxics propis (*escaler*, *empuixar*, *demasiat*, *carpinter*, *llevar*, *sacar*, *assul*, *manxa*, *muebles*, etc.), al costat d'adaptacions poc conegudes a la resta del valencià (*navaja*, *apellit*, *almorzo*, *dina*, *sopa*), i de mots arcaics o dialectals com ara *dintre*, *refredat*, *rompre*, *tafulla*, *tomello*, *venir*, *tenir*, *dintre*, *ans*, *compare*, *comare*, *mançana*, etc. Hi destaca el parlar de Guardamar, que és a

hores d'ara el darrer supervivent del valencià de l'Horta d'Oriola. Des d'aquesta comarca, actualment de parla murciana, hi deuen haver penetrat mots com ara *repisco* 'pessic', *socato* 'esquerrà', *aguacate* 'nespro', *roixio* 'rosada', etc. La marginalitat i el caràcter fronterer del poble de Guardamar acusa les característiques d'aquest tipus de parlars: presència d'arcaïsmes (*maití*, *entregue*, *aidar*, *oir*); abundància de castellanismes no compartits amb la resta de la comarca, molts d'ells adaptats al sistema (*almendra*, *albanyil*, *cerca*, *cutxara*, *dibu[x]o*, *garbanço*, *nunca*, *tarde*; *anzol* 'ham', *avasijo* 'veixell', *reló* 'rellotge', etc.) i lèxic propi i privatiu (*ancanària* 'carxofa', *clisat* 'sorpès', *fardatxina* 'sargantana', *galillo* 'gola', *marranxinx* 'ortiga', etc.). La morfologia verbal també presenta curiositats com ara les formes *sic*, *sem*, *seu* per *sóc*, *som*, *sou* i *murc* per *muir* o *mor*; a més a més, hi ha reduplicació pronominal en casos com *ane-mo-nin* o *compra-te-nin* per *anem-nos-en* i *compra-te'n*.

Ara bé, sembla que la comarca formada per la ciutat d'Alacant fa de transició entre el parlar d'Elx-Novelda i el que se situa al nord de la línia Biar-Busot: de fet, en molts aspectes ja participa de ple en els trets propis dels pobles septentrionals ([a]scola; vacil·lacions entre les formes plenes i reforçades dels pronoms febles; preferència pels mots *sépie*, *portar*,

PRONÚNCIES: açò / astò

cotó-en-pèl, llémèna, farfallós enfront de *sípia, lle-var, cotó-en-rama, lleme* i *sarsellós*).

El valencià de les comarques muntanyenques entre els límits provincials de València i Alacant destaca, a grans trets, per l'absència o escassetat de trets distintius respecte a la llengua normativa, a diferència de l'alacantí o el valencià central. El parlar local més diferenciat en seria el de la Canyada de Biar (J. Colomina 1985), que diftonga el fonema /e/ propi del català occidental (*viard, piau, diau*, i també *piardut, piauet*¹), la pèrdua del qual ha provocat un desequilibri en el sistema vocàlic que ha ocasionat el consegüent tancament del fonema /ɔ/: ['dono] 'dona', [ˈporto] 'porta'². La ciutat d'Alcoi, pel seu caràcter urbà amb una dinàmica pròpia, també presenta un cert particularisme que es reflecteix en els trets següents (J. Tormo 1983-1989 i 1995): es perd la típica -[ɛ] final (*xiqu[ɛ]* i *don[ɛ]* són pronunciats pels jòvens *xic[a]* i *don[a]*); pronúncies palatalitzades del tipus *gotx, platx, dottge, trettge* per *gots,*

plats, dotze i *tretze*; peculiar conjugació del verb *morir* (*mòric, moris, mori, morim, moriu, morin*); lèxic propi (sovint utilitzat també als pobles veïns): *bajoca* 'pebre, pebrera', *ensalà* 'lletuga', *cavernera* 'cadenera', *ratot* 'rata penada', *tapió* 'barandat, sitarra', *comboixos* (<cow boys) 'vaquers', cast. *cutxillo*; i abundància de modismes procedents de la indústria del tèxtil: *estar perdent passaes*; *ser de fil de vint*; *corre, vés i fila!*; *de dia no fila Toni i de nit gasta cre-solaes d'oli*; *arrancar el batà*, etc.

El condicionament històric també és el causant que al cor de la Marina —a Tàrbena i als pobles septentrionals veïns (especialment Xaló, Llíber, Castells, Pedreguer, Gata i les valls d'Alaguar, Ebo i Gallinera)— trobem una subvarietat de la llengua catalana diferent del valencià d'Alcoi-Xàtiva-Benidorm-Gandia, tal i com assenyalen J. Colomina (1985b) i V. Beltran (2000). Es tracta d'uns parlars resultat del contacte interdialectal valencianobalear al segle XVII, una vegada expulsats els moriscos

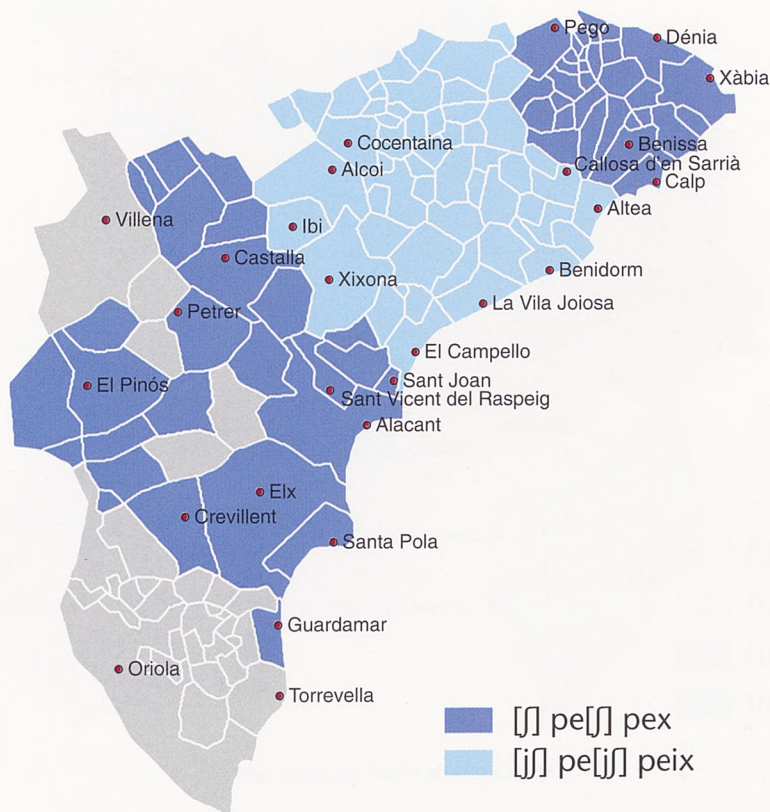
¹ A tota la subcomarca —Biar, el Campet, Beneixama i Banyeres— trobem les pronúncies *v[ɛ]rdet, p[ɛ]uet* i *p[ɛ]rdut*, en comptes de les general i "esperables" *v[ɛ]rdet, p[ɛ]uet* i *p[ɛ]rdut*.

² Sol obrir-se, però, en síl·laba travada, independentment de l'ètim: *co[ɔ]m, t[ɔ]t*.

³ A Xaló i Llíber la geminació es dona en mots com *lle[dd3]ir, re[dd3]ola, m[dd3]a*, etc., coincidint amb el mallorquí.

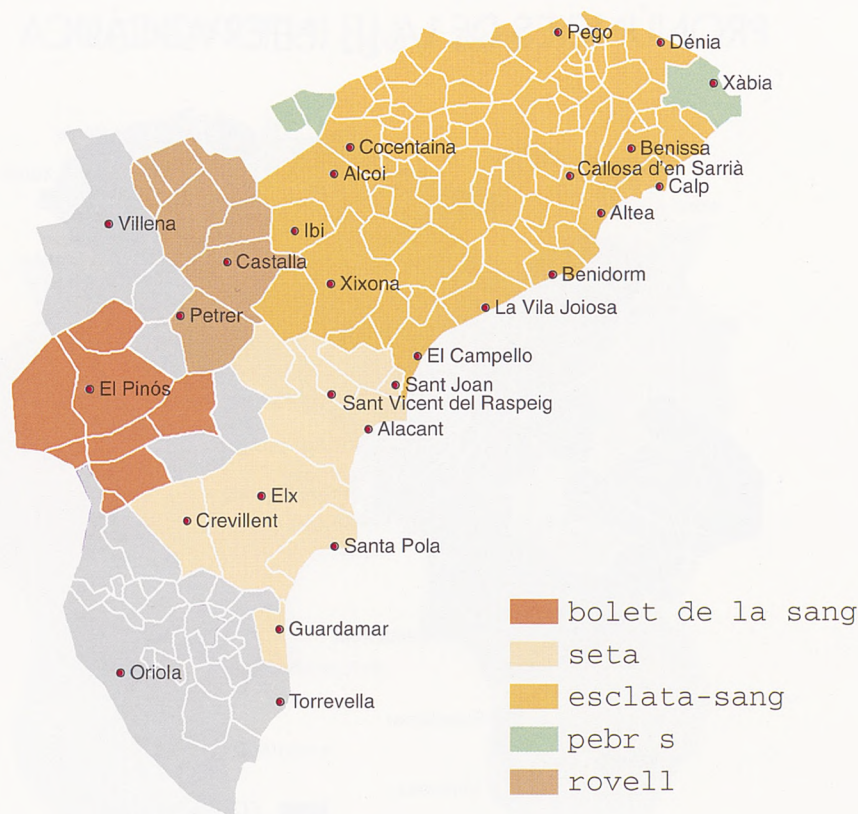
PRONÚNCIES DE LA [ʃ] INTERVOCÀLICA

l'any 1609 i repoblada la zona esmentada per mallorquins. Tàrbena és en aquest moment el poble que millor manté la modalitat lingüística heretada dels mallorquins siscentistes. En fonètica presenta un gran nombre de vacil·lacions entre *ee* i *aa* (*vaina*, *nedar*, *llevador*, *cade*, *secorrar*, *demunt* per *veina*, *nadar*, *llavador*, *cada*, *sacorrar* (< *socarar*), *damunt*), al costat de diversos hàbits articulatoris mallorquins (*foquet*, *capet*, *joquet* 'fogueta, cabet, joguet'; *etza-men*, *catsingle*, *catsot* i *dissatte* 'examen, capcingle, capsot i dissabte'); en morfologia hi continua viu l'article balear (*as llibre*, *s'home*, *sa dona*), l'article personal masculí *en* (*an Vicent*), els demostratius amb el reforç sil·làbic ACCU (*aquet*, *aqueix*), l'ús sistemàtic de *per* en compte de *per a* i hi destaquen unes desinències verbals distintives i un lèxic propi (*iò parla*; *vol que iò minja*, *gire't* pels generals *ió parle*, *vol que ió menje* i *gira't*; *allot* 'tarquim', *remutxalla* 'ramutxa', *ribrell* 'llibrell', *serradís* 'serradura', *titina* 'cuereta', *esguitxar* 'esguitar').

La resta de pobles mallorquinitzants han perdut els trets morfològics més notoris (article salat, article personal *en*, demostratius), però manifesten una inestabilitat fonètica en posició àtona destacable, al costat d'un grapat de mots comuns als parlars

illencs que, en alguns casos, Tàrbena desconeix: *malaveig* 'enrenou, atrafegament', *escarrufar/escarrifar* 'esgarrifar', *merxo* o *nyarco* 'esquinç a la pell', *pellastre* 'padastre o repel', *reveixí* 'remolí als cabells', *rentar* 'llavar en general', *grill* 'galló d'un cítric', *acurçar/escurçar* 'acurtar', *agre/agrer* 'lloc productiu', *ampit* 'pujada d'una muntanya', *anit-passada*, *bordall* 'rebroll', *celló* 'frau', *secall* 'ametla que no s'obri', *tudar* 'llançar a perdre', etc. A més, caldria destacar fenòmens locals com ara la pronúncia de *catxa* i *flutx* per *caixa* i *fluix*, pròpia de Gata i Murla (J. Colomina 1985b), que deu ser resultat d'una reestructuració del sistema de les palatals que hi dugueren els mallorquins al segle XVII. Com que a la major part dels dialectes orientals els mots *carxofa*, *punxa* i *xic* són pronunciats amb prepalatal fricativa sorda, sense fer-ne distinció depenent de la posició que ocupa dins la paraula, els mallorquins-valencians d'aquests pobles, que començaven a imitar els seus veïns, que pronunciaven *cartxofa*, *punxa* i *txic*, ho estengueren a la resta de posicions: *catxa*, *petx*, *txitxanta*. Paral·lelament, hem de fer constar la conservació de l'al·lòfon fricatiu [ʃ] en context intervocàlic (*ro[ʃ]a*, *la [ʃ]ent*) i de la geminada [ddʃ] en casos com *mettge* i *bottja* a la subcomarca de Benissa³.

Mapa extret de l'ALVA de Josep Tormo

Així doncs, l'esmentada diversitat dialectal de les terres valencianes meridionals pot agrupar-se en tres parlars:

- valencià meridional de la regió de Xàtiva-Alcoi-Benidorm-Gandia;
- valencià mallorquinitzant de la Marina;
- alacantí o valencià del Vinalopó, de caràcter fronterer, la qual cosa ha afavorit la conservació de molts arcaïsmes i de formes dialectals peculiars, divergents, en gran part, amb la llengua normativa.

3. INCURSIONS LINGÜÍSTIQUES

Reprement les apreciacions d'aquells filòlegs que fa unes dècades destacaven la poca homogeneïtzació lingüística del migjorn valencià, i desatenent a la partició dialectal que proposàvem, ens hem trobat amb la temptació d'assajar un llistat de geosinònims o denominacions diferents que trobem per a un mateix concepte arreu de la geografia objecte d'estudi. Vegem-ne uns quants:

1. (rosetes, crispetes) *bombes, borles, bufes, clotxes, esclafites, gallets, monges/mongetes, roses/rosetes, xofes, xufes*.
2. (vitet, bitxo) *ditet (coent), coent, cornet, fiçó, quarnet, vectorino, viçó, viró, visolet, vitet, xitxó*.

3. (pebre, pebrot) *bajoca, pebre, pebrera, pebrerot, pimentó, primentó*.
4. (empentar) cast. *empuixar* (i variants), *espentar, espentejar, espitjar, estibar, xibar*.
5. (pit-roig) *aelet del fred, aueluc, barraquero, barba-roig, bibe-roig, bovo-roig, buget-roget, collet-roig, colorí, otxeta encarnada, pap-roig, peb(r)e-roig, pebre-rogero, petit-roig, pic-roig, pin-roig, pitet, pit-roig, pitxac de clavellet, reiet, titet-roig, vitxec del coll roig, xaco*.
6. (titot, gall dindi) *indià* [andi'a], *índio, pavo, pitiu, polit, tito, titot*.
7. (renyar) *bonegar, funyar, marmolar, renegar, renyar*.

A tota aquesta mostra caldria afegir un bon grapat de solucions "binominals" del tipus *follí / sutja, llima / llimó, blat / forment, panís / dacsà, cuixot / pernil, bacallar / abadejo, reixiu / rosada, fardatxo / sarvatxo, bes / besada, dins / dintre, tomata / tomaca, cotó-en-pèl / cotó-en-rama* i un llarg etcètera.

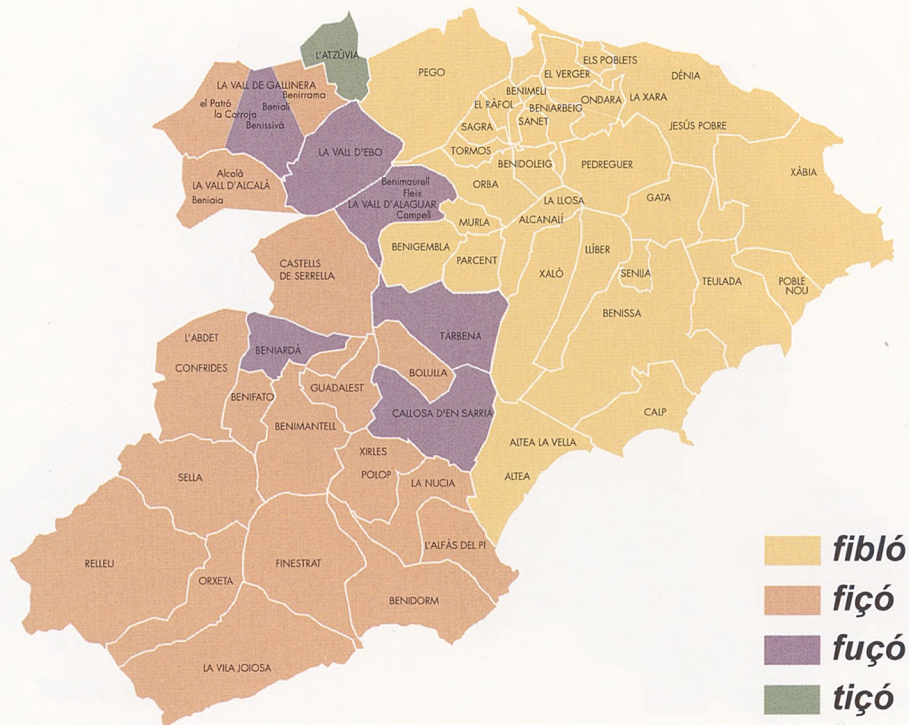
Però, si bé hem triat el lèxic com a carta de presentació, pel fet que aquest és un camp força identificatiu i fàcilment perceptible per qualsevol parlant poc avesat en matèria lingüística, hem volgut també

⁴ Curiosament a l'extrem sud de la llengua, al Baix Vinalopó, a mode d'arcaïsmes, es conserven les mateixes formes que a València.

⁵ Al voltant de la Ribera Alta, la Costera i la Safor s'arriba a l'extrem de dir *vullguem* i *siguem* en comptes dels generals *volem* i *som*.

LA MARINA

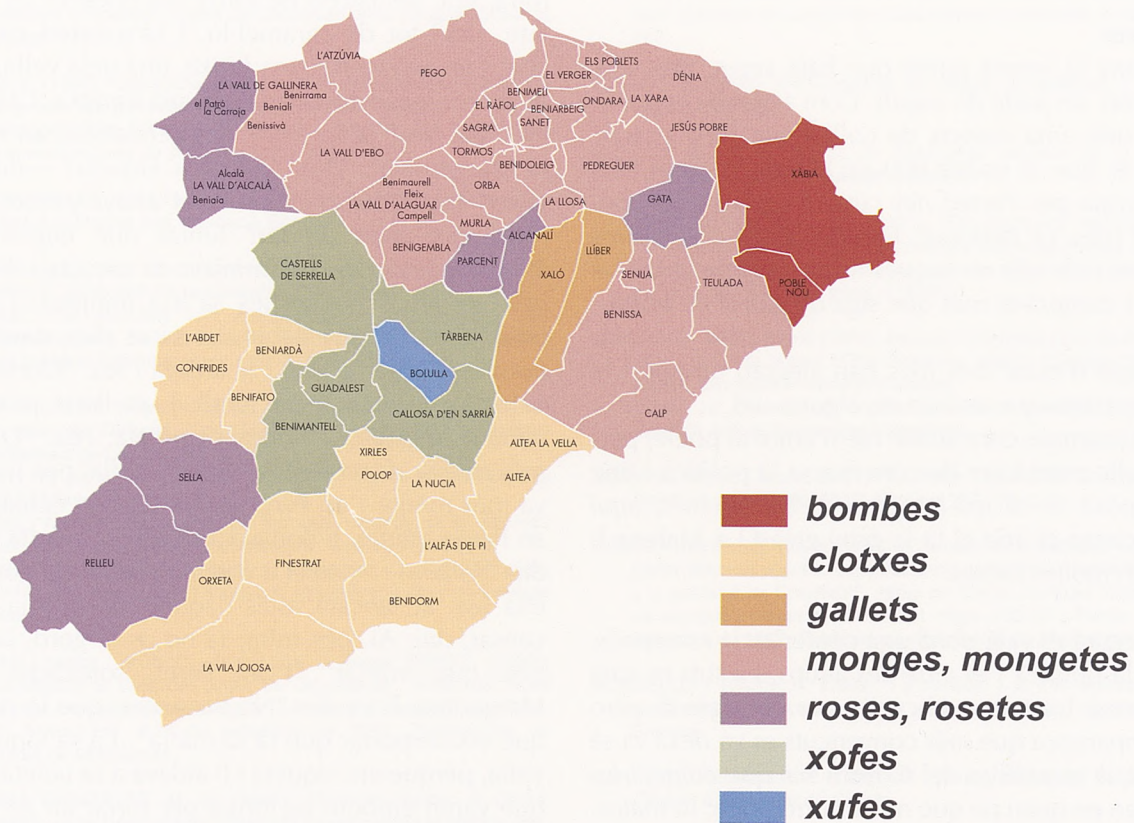
assajar un recorregut geogràfic centrant-nos en els camps de la fonètica i la morfologia.

En passar de nord a sud el riu Xúquer, malgrat alguna excepció —els voltants d'Alzira, Gandia, Xàtiva i, en part, Petrer—, desapareix sobtadament el fenomen d'ensordiment de les sibilants sonores que caracteritza el valencià central i es retroba el fonema labiodental fricatiu sonor. Les pronúncies *biatxe*, *péssol* i *dotse* es transformen en *viatge*, *pésol* i *dotze*, coincidint de nou amb gairebé tot el català. D'altres aspectes fonètics es distribueixen d'una manera més o menys capriciosa: a ponent *pon*, *malal* i *al* i a llevant *pont*, *malalt* i *alt*; les pronúncies *prau*, *nau* i *au* en comptes de 'prou, nou i ou' se senten al llarg del riu Vinalopó; *baxar* i *pex* a la Safor, la Marina Alta, part de l'Alcoià i a tots els pobles situats al sud de Biar i Busot, enfront de *baixar* i *peix*, que trobem a la resta de comarques; la pèrdua de la *-r* final és pròpia de les Valls del Vinalopó, Crevillent i punts aïllats com ara Ibi, Bolulla, i contextualment a Alcoi, Pedreguer i Xàbia; a les zones pròximes al Mondúver, Mariola, Serrella i Aitana es manté la geminació del grup /tl/ en mots com *ametla*, *motle*, *espatlar-se*, sense simplificar-se, i en una àrea una mica més reduïda és viva la pronúncia decreixent del diftong /uj/ —*cúina*, *búit*—, mentre que a la resta de pobles predominen les formes *cuína* i *búit*, pròpies del valencià central i l'alguerès. La pronúncia

de la *-a* final presenta a tot el sud una variació força destacable, que va des de la *-[a]* més o menys central a una de molt velaritzada o palatalitzada —*taul[ɔ]*, *taul[ɛ]*—; a molts llocs es produeixen assimilacions a la vocal tònica, de manera que *porta* sona [*ˈpɔrtɔ*] i *terra* [*ˈtɛrɛ*]. Es tracta de l'anomenada harmonia vocàlica, que, tot i aparèixer en algun indret del valencià central, és predominant als pobles més meridionals. Pel que fa a morfologia verbal, al sud del Xúquer s'esvaeix el pretèrit perfet simple, tan viu al triangle format per les ciutats de València-Sagunt-Alzira, a favor del perfet perifàstic (*vaig cantar*, *vau anar* per *cantí* i *anàreu*)⁴. De l'Alcoià, el Comtat i la Marina Baixa cap a migjorn desapareix l'abundant velarització en els presents d'indicatiu i gerundis en verbs del tipus *creure*, *traure*, *estar* i *entendre*: *creguem*, *tragueu*, *estiguent* i *entenguent* prenen les formes normatives *creem*, *traeu*, *estant* i *entenent*⁵. A les terres meridionals continuen les vacil·lacions en els imperfets del tipus *cre(i)a*, *crevia*, *creuia*, *creià*; *tre(i)a*, *travia/trevia*, *trauia/treuia*, *traia*; *quea*, *cavia*, *cauia*, *caia*, etc., amb predomini de les darreres variants com més al sud. En morfologia pronominal destaquen les formes que prenen els pronoms personals febles. Mentre que a l'extrem sud i entre els jòvens de la Costera (Xàtiva, Canals) predominen les formes plenes, a la resta de comarques, en singular, apareixen les reforçades. El pronom *et* adopta, generalment, les

LA MARINA

Tots aquells parlars que en un passat no massa llunyà s'agrupaven sota la denominació genèrica de valencià meridional, han quedat reestructurats, gràcies sobretot a les aportacions de J. Colomina (1985a, 1985b i 1986), en tres subblocs: valencià meridional no-alacantí —que comprendria les comarques de la Costera, la Vall d'Albaida, la Safor, l'Alcoià, el Comtat i, en part, les Marines—, valencià mallorquinitzant de la Marina —amb Tàrbena i una vintena més de pobles de la Marina Alta— i, per últim, el valencià meridional alacantí o, millor, del Vinalopó.

APÈNDIX CARTOGRÀFIC I DE TEXTOS

Hem fet una tria de set mapes dialectals que mostren la diversitat adés exposada, que afecta les comarques meridionals de la nostra llengua: dos d'ells són una reproducció dels mapes 1 (*dacsa*) i 5 (*bolet*) elaborats per Josep Tormo i editats a *Caplletra 26* (pàgs. 166 i 170); els dos següents, referents a la fonètica (*baixa / baxa*) i a la morfologia (*açò / astò*), s'han refet a partir dels mapes 19 i 51 de Jordi Colomina de *l'Alacantí*; per acabar, hi ha una mostra completa dels geosinòdms recollits a la comarca de la Marina pel que fa als conceptes de *rosetes*, *vitet* i *fibló*. L'apèndix s'ha completat amb tres textos —dos d'ells transcrits a partir de testimonis reals— que

intenten caracteritzar els parlars més marcats del sud valencià: Guardamar, com a variant extrema, Monòver, com a representant del valencià del Vinalopó, i Tàrbena, com a darrer supervivent del mallorquí siscentista.

Guardamar

“De bon de *maití* que estic en la cuina. Hui ha fet arròs i bacallar; el bacallar io casi no el pose a remulla. Io el faig a l'*estilo* de ma mare. Ma mare agarrava el bacallar i el rostia i *después*, en el *gavinyet*, lo que se fea negre *hu* tirava i el fea a *trossés*, a *trossés*, i el rentava. Io ha tengut *veraneants* i venien i volia que *les* fera moltes voltes arròs en bacallar. Io *le* pose bajoquetes, pero d'estes més amples pa l'arròs; ara, *exes* més d'*astò* són *pa* bollir, que a *exes moatros* diem bajoquetes de bollir i *es atres* són bajoquetes d'arròs. Bajoquetes, pebrera i *querailla*, el bacallar, el arròs i la tomata. I també faig arròs i *habitxueles*: *le* pose naps, *cardés* (de l'*astò* de les *ancanàries*, de les mates *des ancanàries es saquen es cardés*; perquè *hai* card, pero el card no fa tan bon gust com el cardet, pa l'arròs i *habitxueles*, fa millor gust... i la penca és més dura i té més fils). *Exe* és l'arròs caldoset *sin* carn; a l'arròs caldoset en carn, pos *garbanços*, arròs, àpit i nap. I el potaje? També m'agrà. *Le* pose ceba, *le* pose una cabeça de alls, *sofre-gia* tota *entrega* i està bueníssim i també se *le* pot

posar àpit, algun trosset de carabassa, moniato rostít, ...” (Librada Senén)

Monòver

“Enguany la *verma parex* que haja segut, més que *atra coso*, un *juete* de *zagals*. Com a que ha hagut la mitat, més aina *manco*, de collita que l’any passat! *Axina* és que *as* quatre dies de *verma*, ia no se *veïa* una *avispa* per *l’arreó* des cups. I aguir-la’t un poc, que el preu va *milloran*! Te’n desfàs de dos *basijos* de most i *de ells* no *saques* ni *pa pagâ* la iguala al *barbê* i *comprâ-te* mas que siga un garrot de *bolto*.

Es pluges d’estos dies mos han alegrad un poc i la sembra *parex* que es faça en alguna saó.

lo, tan prompte com acabe me n’aniré al poble, perque vullc enterâ-me de com marxa la política i tinc el propòsit de ocupâ-me *prau* d’ella. Ademés, *aquí* en el camp *el àrie* el fa ia *prau* gelad i a Malena li agarren moltes torbes.

L’atra esprâ es vaig *donâ* una conferència as *xapaôs*, sobre la política i *el aiua* des aljups, i a tots es vaig *convence*. Totes es explicacions es van *agradâ*, pero la comparança que més convençuts es va *dexâ* va sê la de què as polítics del Govern *hai* que *colpejâ-los* de quan en quan *pa* que no se corrompen; lo *matex*, *precisamén*, que se fa en l’*aiua* des cisternes quan entrem el poal *pa omplî-lo*. (*Cañís i cañisaes. El llibre de Munove*, pàg. 131, Institut de Cultura Juan “Gil-Albert”, 1991. S’hi han fet petites adaptacions a l’ortografia i a la fonètica local actual.)

Tàrbena

“Una volta diu que era an Peret i la Margariteta que *sa’n* varen *nar* passejant per un pinar. I *an axò*, pos

as varen *pedre*, *as* varen *pedre* i, *juant juant*, varen vore, lluny, una caseta, una caseta molt guapeta. Mira, era, ses parets de torró, ses finestres de *xicolate*, sats? tot de caramel·lo. I *sa’n* varen *nar pac* allà. I *an axò* va *ixir* una *bruxa*, una uela vella, pero *as conex* que estava cega, sa uela *aquexa*. I *als-a* va dir: “qui sou?” Diu: “som dos germanets, an Peret i la Margariteta”. Diu: “Ai! Una xiqueta! —diu— a *vórer*” I *als-a* tocava. I an Peret astava primet. Diu: “Sats qué hem de fer? Tenim que *engordî-lo*”. Perque *aquexa* uela *as* minjava *as* xiquets, *als-a* fea ben gordets i andespués *sa’ls-a* minjava. I al va posar dins de una gàbia. I tots *as* dies *naven* i li donaven vinga recatte i al tocava i fea: “Dóne’m sa pateta, a vore com la tens”. I an Peret primer li donava sa pateta i la tenia primeta. Fea: “Dóna-li més minjar, dóna-li més minjar”. I ella, pos li donava més minjar i an Peret astava que no cabia. Pero an Peret, astutet, li donava *as* ditet cade volta que li dia “dóne’m sa pateta a vore com astàs de gordet” i ella fea: ai, ancara astàs flaquet”. I quan ia *as* va cansar, diu: Ai, pos mira, ia no *as* fa gord, ia ma’l tinc que minjar”. I an Peret, sofocadet, i la Margariteta li va dir: “No t’assustes, que iò no tinc que *encomportar* que *ta sa* minja”. I a sa xiqueta la volia, perque era xiqueta i li aidava a sa ueleta. Com que varen embotir *as* fornet per torrar *an* an Peret, per *minjâ-se’l* i la Margariteta li dia: “Ancara no està prou embotit, té falta de més llenya”. I li tiraven més llenya. I andespués li va obrir sa gàbia *an* an Peret i va *ixir* i sa germaneta li va dir: lo no entenc *as* fornet com astà, vege vosté com astà”. I sa ueleta *as* va posar a sa porta des fornet i li varen pegar un espit-jó i la varen torrar a ella. Antonces *as* quiento ia s’ha cabat perque, mira, varen *ixir* victoriosos i au!”. (Pepita Molines).

BIBLIOGRAFIA

- ALCOVER, A.M. (1918): "Dietari de l'eixida p'el Reyne de València i Catalunya occidental", *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana*, 10, pàgs. 165-251.
- ALPERA, L. (1981): "Cap a una interpretació sociolingüística i semàntica dels problemes d'interferència i de substitució lèxica en el valencià meridional", *Item*, 5, Universitat d'Alacant, pàgs. 93-106. Reproduït a les seves *Lectures de sociolingüística*, pàgs. 39-55.
- BARBER I VALLÈS, A. i GUARDIOLA I MORA, I. (1995): *L'artesanía de la llata a la Marina Alta*, Fundació Bancaixa.
- BARNILS, Pere (1912): "Zur Kenntnis einer mallorquinischen Kolonie in Valencia", *Zeitschrift für romanische Philologie*, 36, pàgs. 601-607.
- (1913): *Die Mundart von Alacant. Beitrag zur Kenntnis des Valencianischen*, Halle-Barcelona: Biblioteca Filològica de l'Institut de la Llengua Catalana. Reed. dins *AORLL*, VI, pàgs. 18-25.
- BELTRAN I CALVO, Vicent (1995): *El parlar de Callosa d'en Sarrià i de les valls de Tàrbena i de Guadalest*, Generalitat Valenciana-Ajuntament de Callosa d'en Sarrià.
- (1997): *El parlar de Benissa*, Ajuntament de Benissa-Institut de Cultura "Juan Gil-Albert".
- (1998): "Aproximació al lèxic de les valls centrals de la Marina", *Sarrià*, 1, OAALC "Salvà Pérez-Miralles", Callosa d'en Sarrià.
- (2000): "Els parlars mallorquinitzants de la Marina", *Caplletra* 26, pàgs. 171-191, Publicacions de l'Abadia de Montserrat-Institut de Filologia Valenciana.
- BELTRAN, Vicent, MONJO, Joan-Lluís i VICENT PÉREZ (1993): "Aproximació al lèxic del parlar de Guardamar", *Actes del Novè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, pàgs. 495-512, Alacant/Elx, 9-14 de setembre de 1991, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- CABRERA GONZÁLEZ, M. R. (1997): *El món mariner a Dénia*, Ajuntament de Dénia-Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta-Institut de Cultura "Juan Gil-Albert".
- CASANOVA I HERRERO, Emili (1985): "La dialectologia catalana i el parlar de la Vall d'Albaida", *Alba*, 1, pàgs. 80-83, Ajuntament d'Ontinyent.
- (1992): "El diccionari de la Vall d'Albaida: Una presentació", *Alba*, 7, pàgs. 89-98, Ajuntament d'Ontinyent.
- (1994): "Notes sobre el parlar de la Marina Alta", *Aguaites*, 10, pàgs. 73-85.
- COLOMINA I CASTANYER, J. (1985a): *L'alacantí*, Institut d'Estudis "Juan Gil-Albert", Diputació Provincial d'Alacant.
- (1985b): "El parlar de la Marina Alta", *La Rella*, 4, Elx, pàgs. 37-54.
- (1986): "Mallorquinismes a Tàrbena i a la Marina Alta", *Actes del VIIè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, 1985, pàgs. 659-678.
- (1991): *El valencià de la Marina Baixa*, Generalitat Valenciana.
- COSTA I MAS, J. (1977-78): "La repoblació mallorquina a la Marina Alta i al seu entorn en el segle XVII", *Trabajos de Geografía*, 34, Miscelánea.
- FORNÉS, L.I. (1992): "Indagació lèxica realitzada en una excursió per la Marina Alta", *Tercer congrés de la Marina Alta*, pàgs. 409-414.
- GARCIA, Josepa i BELTRAN, Vicent (1994): *El parlar de Pedreguer*, Institut Comarcal de la Marina Alta-Ajuntament de Pedreguer.
- GIMENO MENÉNDEZ, F. (1984): "El sustrato lingüístico y el seseo valenciano en la comunidad de habla alicantina", *Miscel·lània Sanchis*, pàgs. 139-146.
- (1986): "Sustitución lingüística en las comunidades de habla alicantinas", *Estudios de Lingüística. Universidad de Alicante*, 3, pàgs. 237-267.
- GUINOT, E. (1999): *Els fundadors del Regne de València, I, II, Tres i Quatre*, València.
- LLORCA IBI, F. X. (2000): *El llenguatge mariner de la Marina*, Publicacions de la Universitat d'Alacant.
- MONJO I MASCARÓ, J. L.I. (1991): "Els cognoms mallorquins de Tàrbena", *Segon col·loqui d'onomàstica valenciana*, pàgs. 434-440.
- (1993): "No és lo mateix parlar amb la reina que amb sa gerra", *Novè col·loqui de l'AILLC*, 2, pàgs. 473-494.
- MONTOYA I ABAD, Brauli (1986): *Variació i desplaçament de llengües a Elda i a Oriola durant l'Edat Moderna*, Institut d'Estudis "Juan Gil-Albert", Diputació Provincial d'Alacant.
- (1990): *La interferència lingüística al sud valencià*, Estudis del Valencià Actual, Generalitat Valenciana.
- MORANT, Ricard i VICENT ESCRIVÀ (1987): *L'apitxat de Gandia: un problema sociolingüístic*, CEIC Alfons el Vell, Oliva.
- PÉREZ I NAVARRO, Vicent (1999): "El procés de substitució lèxica en el parlar valencià popular: especialització semàntica i fòssils lingüístics a la població de Crevillent", *Actes de l'Onzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, pàgs. 233-257, Palma, 8-12 de setembre de 1997, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- ROSSELLÓ I IVARS, R. (1993): *La variació i la interferència lèxico-semàntica en la comunitat de parla de Benissa*, Ajuntament de Benissa.
- SANCHO CREMADES, P. (1995): *El valencià col·loquial de la vila de Canals*, Ajuntament de Canals.
- SEGURA I LLOPES, Carles (1996): *Estudi lingüístic del parlar d'Alacant*, Generalitat Valenciana-Institut de Cultura "Juan Gil-Albert"-Diputació d'Alacant.
- (1998): *El parlar d'Elx a estudi: aproximació a una descripció*, Ajuntament d'Elx.
- SEGURA, Carles i JOAN PONSODA (1997): "Una alternativa tripartida: la varietat tradicional, la varietat estàndard catalana o la varietat estàndard espanyola", *Caplletra*, 21, Publicacions de l'Abadia de Montserrat-Institut de Filologia Valenciana, Barcelona.
- TORMO I COLOMINA, J. (1983-1989): "Materials per a l'estudi del parlar de la ciutat d'Alcoi", *Revista de les festes de Moros i Cristians*, I (1983), pàgs. 82-83, II (1985), pàgs. 96-97, III (1987), pàgs. 105-107 i IV (1989), pàgs. 166-169.
- (1995): *El llenguatge tèxtil alcoià*, Ajuntament d'Alcoi-Institut de Cultura "Juan Gil-Albert", Alcoi.
- (2000): *L'Atlas lingüístic del valencià meridional i alacantí (ALVA)*, *Caplletra*, 26, pàgs. 153-170, Publicacions de l'Abadia de Montserrat-Institut de Filologia Valenciana.
- VENY, Joan (1974): "El lligat lingüístic mallorquí a Tàrbena (Alacant)", *Lluc*, 614, pàgs. 18-20.
- (1978): "El valencià meridional", *Estudis de geolingüística catalana*, Ed. 62, Barcelona, pàgs. 203-240.
- (1984): *Els parlars catalans*, Editorial Moll, Palma de Mallorca (5a edició).
- (1999): *Aproximació al dialecte eivissenc*, Ed. Moll, Mallorca.

